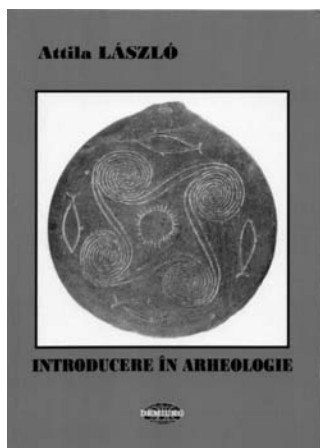

RECENZII

Attila László, *Introducere în arheologie*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2006, 244 p., 38 fig.

Lucrarea este structurată în opt capitole, precedate de un argument al autorului, în care prezintă direcția urmată în realizarea cărții, și anume *să aruncăm un fascicul de lumină asupra unor aspecte mai generale ale arheologiei, ca domeniu științific cuprinzător care la rândul ei, încearcă să lumineze trecutul, inclusiv cel foarte îndepărtat, pe baza vestigiilor materiale, păstrate și descoperite.*

Capitolul 1. *Obiectul și obiectivele arheologiei.* În cadrul acestuia urmărește relația dintre arheologie, antropologie și istorie. Autorul face o scurtă incursiune asupra originii termenului *arheologie*, a preocupărilor și direcțiilor de

cercetare arheologică. De asemenea, a analizat locul ce a fost atribuit arheologiei, fie ca știință auxiliară istoriei, fie ca disciplină de sine stătătoare. Nu a fost omisă nici noua viziune oferită de curentul *New Archaeology* apărut în anii '60 în lumea științifică anglo-americană, ce privea arheologia ca unul dintre cele trei domenii ale antropologiei, alături de antropologia fizică și antropologia culturală. Concluzia la care ajunge este *că atât prin tradiție, cât și prin stadiul actual al cercetărilor din spațiul nostru, este mai potrivit să tratăm arheologia ca o ramură specializată, de sine stătătoare, a științelor istorice.*

Capitolul 2. *Scurtă privire asupra redescoperirii vestigiilor civilizațiilor apuse. Constituirea ramurilor arheologice. Arheologia în România.* În debutul acestuia, A. László face o prezentare a primelor încercări de cercetare arheologică ce au condus treptat spre cristalizarea acestui domeniu al cercetării istorice. Apoi, insistă asupra studiului epocii preistorice, ultima ramură arheologică constituită (lucru datorat lipsei unor izvoare scrise), ce a căpătat o imagine solidă către sfârșitul secolului al XIX-lea, datorită comparațiilor etnografice și a cercetărilor arheologice. În finalul acestui capitol sunt analizate primele preocupări în spațiul românesc și constituirea școlii arheologice românești. Sunt menționate formarea primelor colecții, introducerea studiului arheologiei în școli (Regulamentul Organic) și activitățile de pionierat începute odată cu Al. Odobescu și concretizate într-o cercetare arheologică bine organizată prin activitatea lui V. Pârvan și I. Andrieșescu.

Capitolul 3. *Prospecțiunile terestre și săpătura arheologică.* Autorul începe prin a defini rolul prospecțiunilor arheologice *ce au ca scop principal descoperirea și localizarea în teren a siturilor arheologice, stabilirea, în limita posibilităților, a naturii (așezare, necropolă, etc.) și a vârstei acestora, înainte de a efectua o săpătură.* Se disting trei tipuri de prospecțiuni arheologice: terestre, aeriene și subacvatice. În cadrul prospecțiunilor terestre identifică cercetările de suprafață și cele geofizice (electrice, electromagnetice, magnetice, geochimice), ce se bazează pe evidențierea unor anomalii fizice ale solului, cauzate de prezența vestigiilor arheologice îngropate. Prezentarea acestora cuprinde un scurt istoric al metodei de cercetare

urmat de o descriere a acesteia. În cea de a doua parte a fost abordată problematica săpăturii arheologice, fiind precizate și descrie etapele ce trebuie urmate: pregătirea săpăturii, clasificarea săpăturilor, metodele de săpătură și desfășurarea.

Capitolul 4. *De la prospecțiunile aeriene la aerofotoarheologia*. Discuția pornește cu un scurt istoric al aplicării prospecțiunilor aeriene până la generalizarea acestora, urmat de o prezentare a principiilor metodei. Consideră că *există mai mulți factori care pun în evidență vestigiile arheologice ascunse în pământ*, în rândurile sale regăsindu-se: *semnele solului, semnele vegetației și umbrele înclinate*. De asemenea precizează sensibila îmbunătățire a acestei metode în urma progresului tehnologic ce a permis utilizarea unor filme alb-negru și color sensibile la razele infraroșii, care au făcut vizibile acele zone ale spectrului electromagnetic, ce nu sunt perceptibile ochiului omenesc. În final sunt enumerate și câteva din limitele aerofotografiei aplicată în arheologie, ce țin de condițiile mediului, adâncimea de detectare (nu depășește 3 m), lipsa unor elemente de datare, etc.

Capitolul 5. *De la prospecțiunile subacvatice la arheologia subacvatică*. Ca și în capitolul anterior, după un scurt istoric al metodei, sunt prezentate principiile acesteia, considerându-se că *prospecțiunile subacvatice, în sensul propriu termenului, reprezintă, astăzi, doar o ramură sau, după caz, o primă etapă a cercetărilor arheologice subacvatice de mai mare amploare*, urmărind detectarea/descoperirea, localizarea și determinarea vestigiilor arheologice aflate pe fundul apelor, cartarea și inventarierea acestora. Și în cazul acestei metode progresul tehnologic a jucat un rol important, folosirea unor mijloace tehnice evolute precum roboți echipați camere TV și aparate foto teleghidate, aparate cu ultrasunete sau detectoare de tipul magnetometrului cu protoni, aducând rezultate spectaculoase. O altă modalitate de prospectare subacvatică este oferită de utilizarea unor instalații de foraj cu care se iau mostre din depunerile de pe fundul apelor. A. László remarcă faptul că cercetările arheologice subacvatice au evoluat în cursul secolului XX de la aducerea la suprafață și salvarea unor obiecte spre prospecțiuni bine organizate, pe plan național și internațional și, apoi spre o nouă disciplină, ce se poate numi arheologie subacvatică și care presupune adevărate săpături arheologice efectuate pe fundul apelor.

Capitolul 6. *Ordonarea și datarea descoperirilor arheologice*. În acest capitol sunt prezentate etapele cercetării arheologice post-săpătură realizate în laborator și cabinetul de lucru. În ceea ce privește ordonarea descoperirilor arheologice sunt incluse următoarele aspecte: definirea culturilor arheologice, stabilirea originii și evoluției acestora și lămurirea raporturilor temporale și spațiale între culturile arheologice. Pentru atingerea acestor obiective sunt propuse trei metode: tipologică, comparativă și chorologică (cartografică). În cadrul cercetării arheologice se impune stabilirea raporturilor temporale și spațiale între diferite fenomene arheologice, disciplina ce are în vedere rezolvarea acestor probleme fiind cronologia, care în arheologie operează cu două sisteme: cronologie relativă și absolută. Dacă cea relativă operează prin studierea stratigrafiei, cronologia absolută dispune de metode bazate pe diferite ramuri ale științelor naturii, A. László prezentând pe cele mai importante: determinări cronologice făcute pe bază de teste pe oase, termoluminiscenta, arheomagnetismul. De asemenea, sunt analizate și alte metode moderne de datare: dendrocronologia (ce se bazează pe acea particularitate a creșterii copacilor din afara regiunilor tropicale, că la circumferința lor se adaugă în fiecare an, un nou inel de creștere), metode radiometrice (bazate pe fenomenul radioactivității), cărora autorul le face o temeinică prezentare însoțită de o ilustrație ce ajută la o mai bună înțelegere.

Capitolul 7. *Arheologie și ecologie. Arheologia mediului*. Evoluția cercetării arheologice a impus pe lângă săpătură și cercetarea inventarului și necesitatea studiului (reconstituirii) mediului natural. Autorul consideră că *schimbările mediului natural sau luarea în stăpânire a unor noi teritorii, cu condiții de mediu diferite, au putut stimula dezvoltarea culturii prin adaptare*. Pentru atingerea acestui deziderat a luat naștere un nou domeniu interdisciplinar, arheologia mediului, care pune în evidență condițiile de viață ale omului, într-o regiune dată și are la rândul-i diverse ramuri: paleogeografia, paleopedologia, paleobotanica, paleozoologia, paleoantropologia, paleoecologia, palinologia.

Capitolul 8. *Arheologie și societate. Arheologie socială*. Obiectivul major al cercetării arheologice este fără îndoială conturarea unei imagini cât mai fidele asupra societăților umane studiate. În cazul celor pentru care nu există izvoare scrise au fost folosite alte metode, cum ar fi: studierea comparativă a unor comunități umane *întârziate*, ce a condus la nașterea etnoarheologiei, folosirea informațiilor etnografice devenind un instrument foarte util în interpretarea descoperirilor și observațiilor arheologice; arheologia experimentală, ce caută să înțeleagă trecutul prin explorarea culturii materiale și a comportamentelor prezente, însă presupune crearea unui sistem artificial în acest scop. Tot în cadrul acestui capitol sunt abordate probleme legate de egalitarism, ierarhizare, practici funerare și statut social în societățile preistorice.

În *Încheiere* A. László face precizarea că *multe aspecte demne de atenție ale domeniului au fost trecute cu vederea sau au fost discutate doar tangențial*. Fără îndoială că abordarea tuturor elementelor cercetării arheologice ar fi constituit demers foarte dificil de realizat în limitele unei singure lucrări, evoluția arheologiei în ultimele decenii impunând noi ramuri de cercetare și direcții de interpretare, fiecare dintre acestea putând constitui subiectul unei cărți. Din acest motiv apreciem că apariția volumului *Introducere în arheologie*, chiar și prezentând o viziune sintetică și selectivă nu poate fi decât benefică domeniului abordat.

Florian Mihail